Témakör: Életművek

2. tétel: Arany János balladaköltészete

Háttérismeret: — Arany János életrajza;

Arany János 1817. március 2-án született Nagyszalontán. Apja földművelő volt, családjában 10 gyermek született, de csak 2 maradt életben: Sára, a legidősebb lány és a legfiatalabb fiú, János. Emiatt szülei mindentől óvták, féltették, így János túlságosan félénk, visszahúzódó emberré vált. 3-4 évesen apja hamuba írt betűkön tanította meg olvasni, majd 1823-tól 1833-ig Nagyszalontán járt iskolába. Tizennégy évesen szülei szegénysége miatt segédtanítói állást vállalt s beköltözött az iskola épületébe. Itt ismerte meg a latin klasszikusokat, de az új irányzatok még nem jutottak el hozzá. 1833-ban a debreceni kollégiumba került, ám egy fél év után abbahagyta az iskolát és Kisujjszállásra ment segédtanítónak, ahol egy éven át búj ta a rektor könyvtárát és állandóan olvasott. Még visszatért Debrecenbe, de 1836 februárjában végleg felhagyott tanulmányaival és vándorszínésznek állt. Miután kiábrándultan visszatért a szülői házba, édesanyja meghalt és édesapja elveszítette látását. Emiatt egész életében lelkiismeret-furdalás gyötörte. 1836-1839-ig igazgatóhelyettes volt Szalontán, majd 1840-ben másodjegyző lett. Biztos jövedelme lévén családalapításba kezdett és feleségül vette Ercsey Juliannát, aki Ercsey ügyvéd törvénytelen lánya volt, tehát nem módosabb családból való. Ám hű társra talált feleségében és 2 gyermekük született. 1845-ben fogott hozzá 1. művének megírásához (*Az elveszett alkotmány)*, mely elnyerte a Kisfaludy Társaság vígeposzra kiírt pályázatának fődíját, ám az igazi sikert a Toldi hozta meg számára. Elnyerte Petőfi rokonszenvét (episztolák:*Arany Jánoshoz, Válasz Petőfinek)*. Az 1848-as forradalomnak egy ideig csak szemlélője volt, a Nép Barátja című folyóiratnak csak névleg volt szerkesztője. 1848 őszén Aradon beállt nemzetőrnek majd 1849 tavaszán állami állást vállalt. Az orosz támadás hírére hazatért, majd bujdosnia kellett és 1851-ben a Tisza családnál nevelősködött. 1851 őszén a nagykőrösi gimnázium meghívta tanárnak, magyar és latin nyelvet és irodalmat tanított. 1851-től 1860-ig élt itt. Ám nem érezte jól magát itt, mert a tanári munka fárasztó volt számára, időt rabolt az alkotástól. Kedélyvilága elkomorult, egyre többet panaszkodott testi és lelki betegségeiről. Megváltás volt számára, hogy 1860-ban Pestre költözhetett és a Kisfaludy Társaság igazgatója lett. Belevetette magát az irodalmi életbe, új folyóiratokat indított (Szépirodalmi Figyelő, Koszorú) és a Csaba-trilógia első részét (*Buda halála)* befejezte. 1865-ben az Akadémia titkára lett, majd 1870-ben főtitkárrá nevezték ki. 1865-ben tragédia érte: tüdőbajban meghalt lánya, Juliska és a Koszorú című folyóiratát is megszüntette. Lánya halálával közel egy évtizedre elhallgatott benne a költő is, 1876-ban főtitkárságáról is lemondott. Az 1877-es nyarat a Margitszigeten töltötte újra boldogan. Ekkor írta az Őszikék versciklust, melyeket a Kapcsos könyvbe jegyzett le, 1879-ben befejezte a *Toldi szerelmé*t, majd hosszú betegeskedés után 1882. október 22-én halt meg Pesten.

Bevezető gondolatok:

1. A magyar költészetben talán Arany János volt az, akinek szívéhez legközelebb a ballada műfaja állt. Az 1850-es évek nemcsak lírai költészetének kibontakozását hozták el: néhány korábbi kísérlet után ekkor születtek meg első, valóban magas esztétikai színvonalú balladái is. A műfaj iránti érdeklődést Thomas Percy 1765-ben kiadott gyűjteménye (Az ősi angol költészet emlékei) ébresztette fel, de népszerűségét az angol romantika egyik alakja, a skót Macpherson Osszián név alatt megjelentetett ballada jelegű művei (Osszián dalok) is növelték. Eredete a népköltészetre vezethető vissza, a műballada műfaja csak a 18. század végén jött létre.

2. A ballada kisepikai műfaj, amely azonban lírai és drámai elemeket is tartalmaz, tehát mindhárom műnem sajátosságai megtalálhatóak benne. Epikai jellegű, mert történetet beszél el, ugyanakkor a cselekmény nagy része a szereplők párbeszédéből vagy monológjaiból bontakozik

ki, ami a drámához közelíti. A történet csak a legszükségesebb mozzanatokra korlátozódik, az előadást a tömörségre törekvés határozza meg. A mellékes körülmények elhagyása, a kizárólag a cselekmény fordulópontjaira összpontosító szerkesztés (az ún. balladai homály) szintén a drámai megjelenítés sűrítettségével rokon. A külső történések inkább csak jelzésszerűek, fontosabb a szereplőkben lezajló belső folyamatok ábrázolása, lelkiállapotuk bemutatása, ami lírai vonás.

Arany János balladáinak csoportosítása:

Arany pályaképében két nagy balladaíró korszak van: egyik az ötvenes évek, ezekét a *nagykőrösi balladák* néven foglalhatjuk össze; a másik nagy csoportba az *Őszikék* balladái tartoznak.

Többféleképpen csoportosíthatjuk:

1. <u>témájuk szerint</u>: — történelmi (pl.: *V. László*, *Szondi két apródja*; *A walesi bárdok*)
   — népéletből merített (*Ágnes asszony*, *Tengeri-hántás;*)
   — románcos (*Pázmán lovag*, *Rozgonyiné*, *Mátyás anyja*, *Szibinyáni Jank*, *Szent László*;)
   — lélektani (pl. *Ágnes asszony, V. László, A walesi bárdok;*)

(más csoportosítás: a) románcos; b) a tartás és hűség győzedelmeskedése a hatalommal szemben; c) a bű és a bűnhődés motívuma alapján)

2. <u>szerkezetük szerint</u>: — egyszólamú, vonalszerűen (lineárisan) előrehaladó (pl.: *A walesi bárdok*);
   — többszólamú, lineárisan előrehaladó (pl.: *V. László, Szondi két apródja*);
   — egyszólamú, körkörös felépítésű (pl.: *Ágnes asszony*);

Műelemzések, értelmezések (2 választott ballada elemzése):

<u>A walesi bárdok</u>

1. Keletkezés

Valószínű, hogy 1857-ben fogant meg, talán egy része el is készült, a vers befejezése azonban későbbre tehető: legkorábban 1861-ben készülhetett el. Nyomtatásban először 1863-ban jelent meg a *Koszorú*ban „*ó angol balladá*”-nak álcázva.

Előzménye: E nemzeti legendává kerekedett történet szerint a költőt elkérték, hogy írjon üdvözlő ódát az 1857 májusában első ízben Magyarországra látogató uralkodópár köszöntésére: ő elutasította a felkérést, de megírta *A walesi bárdok*at. (A megbízást végül Lisznyai Kálmán vállalta el.)

2. Témája: a zsarnoki erőszakon aratott erkölcsi győzelem;

A költő a cselekményt egy főjelenetben, a lakomajelenetben állítja elénk. A konfliktus gyorsan kirobban, s háromszor ismétlődik a bárdok egymást követő felléptével: *„egy se bírta mondani / Hogy: Éljen Eduárd”.* A három bárd éneke a szabadságeszme hirdetésének három egyéni változata.

3. Szerkesztési, formai sajátosság

A verset nagy egységekre a hasonló vagy azonos mondategységek tagolják: „*Edvard király, angol király, / Léptet*”, majd: „*vágtat*”

Az *„ötszáz, bizony dalolva ment / Lángsírba velszi bárd”* sorok a mondatszerkesztés, a szórend segítségével, elégtételt és fenyegetést, pátoszt és gyászt, tragikumot és bizakodást egyesítenek. A szórend, a mondat végére vetett értelmező eksztatikus erővel veti fel az elnyomottak, a legyőzöttek mártírbüszkeségét: mi tettük ezt, mi velsziek!

A versforma stílszerűen a skót balladáknak megfelelő (skót balladaforma): nyolc és hat szótagú jambusi sorokból álló négysoros strófákból áll.

A ballada szövegformálásában fontos elem az ismétlés, a történetmondásban előforduló sor olykor egy-egy beszélő ajkán is megjelenik.

A sorok művészi hatását emelik a belső rímek, például: „*Mind ami bor pezsegve forr*”, „*Egymásra néz a sok vitéz*”, „*Mint akarom s mint a barom*” stb.)

<u>Ágnes asszony</u>

1. Téma: népi ihletésű lélektani ballada; témája a bűn-bűnhődés sorsmotívumára épül;

2. Szerkezet

Körkörös felépítésű: ugyanazzal a képpel zárul, mint amivel a kiindulópontban találkozhatunk: Ágnes asszony a leplet mossa — a lelkiismeret-furdalás, a bűntudat motívumának megjelenítője;

A mű három, egymástól jól elkülöníthető részre tagolódik:

a) első egység: 1-4. versszak: — Ágnes asszony tettének kitudódását jeleníti meg;

b) a második egység két tömbből áll:

— első fele (5-9. versszak) Ágnes börtönben töltött meghatározatlan idejét beszéli el; a börtön olyan jelképes tér, amely nemcsak a bezártság konkrét színhelye, hanem az elkövetett tettel (bűnrészességgel) való összezártságot, a bűntudattól való szabadulás képtelenségét is kifejezi; egyedül marad bűnével, szembe kell néznie önmagával, elhatalmasodik a lelkiismeret;

— a második fele (10-19. versszak) a bírósági tárgyalást mutatja be, középpontjában az Ágnes asszonyon elhatalmasodó őrület áll; a ballada leghosszabb, ugyanakkor rövid időt átfogó szövegegysége, ami a személyiség széthullásának, az őrület elhatalmasodásának folyamatát mutatja be; a külvilággal való kapcsolata teljesen megszakad;

c) a harmadik egység (20-26. versszak) Ágnes meghasadt tudatállapotának időtlenségét érzékelteti, a főszereplő további életét uraló rögeszmés cselekvést mutatja be;

3. A pillérversszakok

A főszereplő tudatállapot-változását három pillérszakasz (1., 20., 26.) jelöli ki. Az elsőben a balladai homálynak megfelelően a bűn feltehető tényéről értesül az olvasó. Erre a szövegben a véres jelző, a bűn eltitkolási szándékaként értelmezhető cselekvés („mossa") és a refrén Istenhez forduló, könyörgő gesztusa utal. A harmadik egységben feltűnhet a cselekvés megismétlésére vonatkozó határozószó („újra") és a tevékenység okafogyott, értelmetlen voltára utaló két jelző („fehér", „tiszta"). A szövegváltozások az Ágnes tudatában lejátszódó kóros folyamat végső állapotát képezik le. A történet elbeszélésének ezen a pontján a mosás már rögeszmés cselekvést jelez; ahogy a lepedőn esett folt is átvitt értelművé, a főszereplő lelkiismeretének foltjává válik. A 26. (utolsó) versszak szövegváltozásai a kényszeres cselekvést jelez. Ez a lelki-erkölcsi folt mániákus eltüntetésének kényszerét a bűnhődés motívumával kapcsolja össze.

<u>Szondi két apródja</u>

1. Keletkezés, háttere

1856-ban keletkezett, a nagykőrösi balladás egyik kiemelkedő darabjaként tartja számon az irodalmi tudat; ihletői: a középkori legenda- és krónikás énekhagyomány;

2. Címértelmezés

Szondi György alakja a reformkori balladaírás gyakori témája volt; alakjához többnyire az önfeláldozás, a hősiesség, a hazaszeretet kapcsolódott;

A cím alapján a ballada hősei a várkapitány (Szondi György) apródja; ők túlélőként, választási helyzetbe kerülve példát keresnek pártfogójuk hősiességében;

3. Témája

A szabadságharc leverését követő önkényuralmi rendszerrel is összefüggésben arra a kérdésre keresi a választ, hogy a hősi tetteket és a tragikus elbukást követő mindennapokban milyen, erkölcsileg követhető magatartáslehetőségei vannak a túlélőknek, köztük a közösséghez tartozó költőknek. (Párhuzamba állítható *A walesi bárdok*kal.) A balladának a költői hivatás példázataként való olvasását a lant költészettoposz és az apródok dalnok szerepben való felléptetése teszi lehetővé. Miközben olyan erkölcsi-nemzeti eszmények jegyében fogant magatartást is felmutat (emberi tisztaság, a közösséghez tartozás értékeinek megőrzése), amely a közösség minden tagja számára vállalható.

4. Szerkezeti jellegzetessége

A balladai cselekmény alaphelyzetét (1-2. versszak) a gyásznak kijáró, emelkedett hangú elbeszélői szólam rendkívül tömörséggel, ugyanakkor információgazdagsággal vázolja fel. Az elbeszélő pontosan megjelöli a balladai cselekmény kezdetének idejét. Utal az előzményekre, és három térbeli pontra irányítja a figyelmet.

Az idő a vár végső ostroma utáni este. Az előzmény a várvédők élethalálharca, melynek kimenetelére az égitestet megszemélyesítő ige („hanyatlott”), a vár romként való megnevezése, valamint a lenyugvó égitestet és az ostrom napját párhuzamba állító *„visszasüt a nap, ádáz tusa napja”* értelmező jelzős szerkezet is utal.

Az alaphelyzet helyszínei szerint a három térbeli pont közül kettő (a várrom és Szondi sírja) egymással szemközti magaslaton helyezkedik el; míg a harmadik lent, a völgyben, ahonnan a hallatszik a törökök győzelmi ünnepének zaja („zsibongva”). A lent-fent térbelisége, valamint a kopja feszülethez való hasonlítása már itt, az alaphelyzetben rangsort teremt.

A harmadik versszaktól kezdve a narrátor elhallgat, és a szereplőknek adja át a szót. Előbb Ali és szolgájának párbeszéde következik (3-4. versszak). A basa azt reméli, hogy a két apród ezután az ő dicsőségét énekli majd.

Az ötödik versszaktól ismét helyszínt vált a ballada (ezt is csak a párbeszédek tartalmából, illetve a nyelvi kifejezésmódokból következtetheti ki a befogadó). Ettől kezdve az apródok és a török

szolga szólamai rendben váltják egymást. Minden páratlan versszakban az apródok éneke hangzik fel, minden páros versszakban pedig a török követ szólal meg. (Az ötödik versszakot kezdő három pont azt jelzi, hogy a dalnokok régóta siratják Szondit, de az olvasó a megérkező követtel együtt kerül „hallótávolságba". Az ostromot és a várkapitány dicsőségét idéző históriás éneküket a török szolga ismétlődő, különféle befolyásolási szándékkal (jóléti csábítás, rideg környezetre való figyelmeztetés, Szondi akaratára való hivatkozás, dühös fenyegetés) indított közbevágásai tagolják hatásos jelenetekre.

5. Nyelvi, formai sajátosság

Mivel az ötödik versszaktól terjedő részben csak a török szolga megszólalásai kerülnek idézőjelbe, az apródok szólama formailag azonossá válik az 1-2. versszak elbeszélői szólamával. Ezt értelmezhetjük úgy is, hogy az elbeszélő azonosul az apródok helyzetével.

Az apródok szövegének jellemző vonása, hogy megszólalásuk első fele nem elbeszéli, hanem megidézi a múltat. Ezért a múlt idővel szemben a 11. versszakig szinte kizárólagos a jelen idejű igehasználat; vagyis az apródok emlékezete és megformált történetmondása nemcsak megőrzi, hanem jelenvalóvá is teszi a múltat. Sőt valójában a jelenük nem más, mint a múlthoz való ragaszkodás. Az idősíkok összemosása érzékelteti: nem akarnak tudomást venni arról a jelenről, amit a török szolga képvisel. Ezért , bár az apródok és a követ felváltva beszélnek, nem jön létre tényleges párbeszéd. A XVI. századi históriás költészetet megidéző, archaikus nyelvhasználata azt is jelentheti, hogy az önazonosság a közös (nemzeti) múltban, az ahhoz való hűségben gyökerezik. Ezzel a nyelvhasználattal áll szemben a török szolgának erősen metaforizált, jelzőkkel dúsított beszédmódja. Párhuzamba állítható azzal, hogy a túlélő apródok döntési helyzetbe kerülnek: a mindenkori hatalom kiszolgálása vagy a függetlenség alternatívája. A szerepelőírás elutasítása a belülről vezérelt hit, a tiszta szeretet, az emberi viszonylatokban gyökerező hűségösztön alapján jön létre az apródokban.

Tengeri-hántás

1. Keletkezés és témája

Az Őszikék balladái közül a népi jellegűek közé sorolható. Első változata még az ötvenes évekből való. Végleges formája 1877 nyarára készült el, de csak 1880-ban jelent meg az *Árvízkönyv Szeged javára* című kiadványban.

2. szerkezet és elbeszélésmód

Rendkívül bonyolult, ám tökéletes szerkesztésével, különleges előadásmódjával, hangulati sokféleségével emelkedik ki. Összetett elbeszélői helyzete két elbeszélőt léptet színre, és ezzel két különböző kommunikációs helyzetet létesít.

Az elsődleges elbeszélő a balladamondó narrátor, aki az első és az utolsó versszakban szólal meg, és a ballada olvasójával lép kommunikációs viszonyba. Szólama a másodlagos elbeszélői helyzet megteremtésére, majd a ballada lezárására irányul.

A Dalos Eszti és Tuba Ferkó történetét elmondó másodlagos elbeszélő egyben a keretben megalkotott helyzet egyik szereplője is. Ő történetmondóként hallgatóságával, a tűz körül ülőkkel létesít kommunikációs viszonyt. Ebből adódik, hogy a ballada egyik műfaji követelménye, párbeszéd nem Dalos Eszti és Tuba Ferkó, hanem az elbeszélő és hallgatósága, vagyis a történet és a befogadás közt alakul ki. A másodlagos elbeszélő szólama ugyanakkor osztott, hiszen a történetmondást minden versszak ötödik sorában gondolatjel közé tett közbevetések szakítják meg. Ezek a közbevetések olvashatók az elbeszélőnek a kommunikációs helyzetre, illetve a külvilágra, az éjszakai természet különféle látható és hallható jelenségeire tett megjegyzéseiként. Olyan megnyilatkozásokként, amelyek meg-megszakítják, és az elbeszélői helyzethez csatolják vissza, vagy a közösség számára egy másik szinten értelmezik a történéseket. De olvashatók a tűz körül ülők, vagyis a befogadó közönség egy-egy tagjának befogadói válaszaként, a történet egyes mozzanataihoz fűzött reflexiójaként is. A közbevetések mindkét olvasatban olyan metaforikus megnyilatkozások, amelyek a képi-szimbolikus gondolkodás nyelvén, a hallgatóság természetes, jól ismert környezetéből vett motívumokkal (*szél, hold, róka, vadkan, harmat, kuvik*) jelképezik, reflektálják a történetmondás helyzetét vagy az elbeszélt történet éppen aktuális mozzanatát (például: *„Soha, mennyi csillag hull ma”* — az ártatlanság elvesztését jelképezheti).

A közbevetések szaggatottá teszik az elbeszélést. Másrészt metaforikus jelentéseikkel szerepet játszanak abban, hogy a ballada befogadója képes legyen a balladai homály megszüntetésére; vagyis a mozaikosan elbeszélt történetet befogadóként újraalkossa. A versszakok ötödik sorának gazdag, többsíkú jelentését tovább árnyalja, hogy az elbeszélő és/vagy a hallgatóság különféle érzelmi reflexiói (szigor, aggodalom, szánalom, együttérzés) is hangot kapnak benn.

Az utolsó közbevetés („*Tizenkettőt ver Adonyban*”) a történet és az elbeszélés helyszínének összekapcsolásával egybecsúsztatja a történet és az elbeszélés idejét. Ezzel azt hangsúlyozza, hogy a mesélő, a hallgatóság és az elmesélt történet szereplői ugyanannak a kisebb-nagyobb

közösségnek más-más időben élő tagjai, egy folyamatos hagyománytörténés és hagyományképződés részesei. Eszerint a tűz körül ülő hallgatóság akár ismerheti is dalos Eszti és Tuba Ferkó történetét. Ebben az esetben a történet újramondása a közösségtudat, a közösségi önazonosság lehetséges megnyilvánulásaként is értelmezhető.

A ballada tanító szándékú értelmezése mellett olvasható tragikus szerelmi történetként, egy kísértethistória előjátékaként, valamint egy babonás falusi közösség hagyományőrző, illetve költészetteremtő megnyilvánulásaként is.

3. Versformai sajátosság

A hatsoros két háromütemű tizenegyesekből és négy kétütemű nyolcasokból építkezik, aabbxb rímképlettel; Az ütemhangsúlyos (magyaros) verselést azonban gyakran kísérik időmértékes áthallások (anapestus és ionicus a minore), többnyire sorkezdő helyzetben. A bimetrikus ritmus jól illeszkedik a ballada többszólamúságához, többrétegű jelentéséhez. A zeneiség egyéb motivikus jelenlétére is felfigyelhetünk, például arra, hogy a történet mindkét szereplőjét beszélőnévvel nevezi meg az elbeszélő.

Vörös Rébék

1. Keletkezés

Egy kevésbé ismert műve a Vörös Rébék. A balladát öreg korában, 1877-ben a Margitszigeten írta, ezért az Őszikék versei közé soroljuk. Az ekkor írt verseket még családja elől is rejtegette, bár ez alatt a pár hónap alatt több költeménye született, mint az eddig eltelt húsz év alatt. Ez volt az az időszak, amikor alkotásaira jellemzőbbé vált a paraszti élet ábrázolásának gazdagodása, és verseinek komorabb, reménytelenebb hangvétele.

2. A cím és a szöveg témája

A cím egy Rebeka nevű asszonyra utal, akinek valószínűleg vörös haja van. Ez az asszony összeboronál egy ifjú párt, majd a feleséget arra bíztatja, hogy csalja meg férjét, aki ezt kis idő múlva megteszi. A nő terhes lesz, és a férj kidobja a házából. A férjet azzal vádolják, hogy megölte Rebi nénit, így menekülnie kell. A bujdosás során végez még egy emberrel is, majd később elkapják, és kettős gyilkosságért felakasztják.

3. Szerkezet

A ballada egyik sajátossága, hogy történetet mesél el verses formában, így a mű szerkezeti egységekre bontható. Ez így van a Vörös Rébék című balladánál is, amelyet Arany egy

népmondai töredék alapján írt, és amely töredéket a költő a vers első két sorában idézett. Az első versszakot tekinthetjük az expozíciónak, amiből kiderül, hogy Rebi néni misztikus erővel van megáldva, titokzatos metamorfózisra (átváltozásra) képes, hisz egyszer varjúként, másszor pedig öregasszonyként jelenik meg. A műben több utalást is találhatunk arra, hogy Rebeka boszorkány. (pl.: a bocskor főzés, ami egyfajta rituálé).

Másrészt Rebi néni a falu kerítőnőjének szerepét is betöltheti, hisz ő hozza össze Danit és Terát. Az első versszakban kétszer is megjeleni a "kár" szó. Amely 16 alkalommal fordul elő a versben, és szójátéknak is tekinthető, hisz jelenthet egy hangutánzó szót, míg egy másik értelmezésben sajnálkozást is. A strófák a "Hess, madár" refrénnel zárulnak, amelynek sátánűző jelentése van, és az izgalmat fokozza.

Mint Arany sok más balladájára, erre is jellemző a keretes szerkezet, hisz az utolsó versszak variációs ismétlése az elsőnek.

A refrént legtöbbször az elbeszélő, de előfordul az is, hogy a történet egyik szereplője kiáltja. A ballada bonyodalma a másodiktól az ötödik versszakig tart. Ezekben a sorokban több utalás is van arra, hogy Tera könnyű erkölcsű (pl.: a cifra és a csapodár jelzők). A negyedik versszakban több költői kép is megjelenik: a varjú károgását a költő "színes szó"-nak nevezi, ami szinesztézia és alliteráció is egyben. Ám a károgás egy főként negatív értelemben használt szó, de ez a kép mégis pozitívnak mutatja be. A strófában van még egy alliteráció: "háborodást, házi bajt", amelynek érdekessége, hogy a hatodik versszakban is előfordul egy hasonló: "háborúság, házi patvar", és mind a kettővel ugyanarra utal, az otthoni problémákra.

A versben, főleg ebben a szakaszban sok az áthajlás (enjambement), csak akkor tudjuk meg a cselekményét egy sornak, ha a következőt is elolvastuk. Ebben a műben általában párosával vannak az áthajlások.

A kibontakozás a hatodiktól a tizenegyedik versszakig tart. A szakasz elején kiderül, hogy Tera terhes. A kihagyásos előadásmód miatt nem lehet tudni, hogy a férjétől vagy pedig a kasznártól esett teherbe. Ez csak abból derül ki, hogy Pörge Dani haza küldi az apjához a lányt (ha az ő gyereke lett volna, akkor nem tette volna ki őket).

A férj a felség megszólítására metaforát használ, az ördöggel azonosítja: "Asszony, ördög!". Ebben a versszakban egy fontos fordulópont következik be, Dani lelövi az Rebi nénit, a varjút, aki asszony képében lezuhan a földre, de lelke egy másik varjúban él tovább.

A második gyilkosságot is ebben a szakaszban követi el, ám nem lehet tudni, hogy bosszúból

vagy más oka van rá, ugyanis a versben ez áll: "Keskeny a palló kettőnek". A költő valószínűleg nem a gyilkosság valós okát tünteti fel, hisz azért nem öl meg valaki egy embert, mert nem férnek el egymás mellett egy pallón, ennek inkább bosszúállás volt az oka, hisz a felesége egy kasznárral csalta meg őt, és valószínűleg ő volt az a kasznár. A helyzetet bonyolítja a kihagyásos előadásmód, hisz először nem tudjuk, hogy ki lökött le kit a pallóról.
A tizenegyedik versszak először azt a benyomást kelti, hogy a főszereplő öngyilkos akar lenni, hisz előtte egy elkeserítő leírást kapunk a bujdosók életéről. Ám a következő sorban már láthatjuk, hogy "csak" egy görögöt (sok összefüggésben kereskedőt jelent) akar kirabolni. A kihagyásos előadásmód miatt arra már nem kapunk választ, hogy megölte-e a görögöt.
A történet tetőpontja a tizenkettedik strófa, ahol Dani már halott, és amelyben az előzményekre csak következtetni lehet az alapján, hogy az előző versszakban utalás volt az akasztásra.
A "Fekete volt, mint a bogár" hasonlattal azt fejezi ki, hogy annyira ellepték a madarak, hogy csak az ő tollazatukat lehet látni.
A ballada megoldása az utolsó versszak, ami a keret zárása. Amíg az első és az összes többi versszak múlt időben van, addig ebben az utolsóban egy hirtelen váltással ez a múlt idő jelen időbe megy át, ezzel azt az érzetet keltve, hogy ez a lélekvándorlás így megy az idők végezetéig, a gonoszt nem lehet elpusztítani.

5. Versforma

Ütemhangsúlyos verselésű; 7 soros versszakokból áll, amelynek talán misztikus jelentése is van: a népi babonaságban a hetes szám a gonoszat jelképezi; a strófák kétütemű 8, 7, 8, 7, 7, 6, és együtemű 3 szótagszámú sorokból állnak; Rímképlete: xaxabbb

4. A mű értelmezési lehetősége

A művet értelmezési lehetősége szerint tekinthetjük egy tanulságos történetnek is, ám az sem lehetetlen, hogy Arany a középkori boszorkány históriákat akarta saját, korabeli környezetbe átültetni, ezzel újraélesztve a létezésük felöli kétségeket.
A ballada a paraszti élet és a misztikum egy elég különös kapcsolatára világít rá, amely talán a mai ember számára már csak mesének tűnik, mert senki sem hisz már a boszorkányokban, a varjúkból hirtelen átváltozó öregasszonyokban.